

Intellectual Mulk Himoyasi – Uchinchi Renessansga Ishonchli Poydevor

Jaloliddinova Mohira Alisher qizi

PHONE: +998 90 939 83 23

E-MAIL: Smohirabonu@gmail.ru

Toshkent moliya instituti magistratura bo'limi "Baholash ishi va rieltorlik" yo'nalishi talabasi

ABSTRACT: Mazkur maqolada intellectual mulk obyektlari va ularni takomillashtirish yo'llari, O'zbek mahsulotlarini brendi bo'lsagina mahsulotlarimiz tashqi bozorlarda mustahkam o'rin egallashi borasida amalga oshirilishi kerak bo'lgan islohotlar tahlil etilgan.

KEYWORDS: intellektual mulk, patent, brend, ilm-fan, innovatsiya, tovar belgisi.

INTRODUCTION

Hozirda yurtimizda baholash sohasiga kata e'tibor qaratilmoqda. Yaqin yillar ichida baholash tizimi haqida ko'pchilik yaxshi ma'lumotga ega emas edi. Baholash sohasiga oid turli huquqiy-me'yoriy hujjatlar ishlab chiqilmoqda. 2020-yil 12-okyabr kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev intellektual mulk obyektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan yig'ilish o'tkazgan edi. Ushbu yig'ilishda intellectual mulk sohasida rejalashtirilayotgan ishlar va tanqidlar haqida so'z yuritildi.

Ilm-fan va innovatsiyani rivojlantirish, bu sohadagi yutuqlarni yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotga aylantirishda intellektual mulkning ishonchli himoyasini ta'minlash juda muhim. Dunyoda tovarlarning brend qiymati yuqori hisoblanadi. Intellektual mulk Yevropada yalpi ichki mahsulotning 45 foizini, Xitoyda 12, Rossiyada 7 foizni tashkil etadi.

Afsuski, mamlakatimiz bu borada dunyo bozoridan uzoqlashib ketdi. Na tegishli idoralar va na hudud rahbarlari intellektual mulk masalasiga e'tibor berdi. Shu sababli ixtirochi olim va ijodkorlarimiz xorijga chiqib ketdi. Ilmiy institutlarimiz innovatsiyalar, tarmoqlar esa xaridorgir ishlanma va brendlar yarata olgani yo'q. Bo'lgan taqdirda ham aksariyat ixtirolar, foydali modellar, sanoat namunalari bo'yicha murojaatlar ilmiy ishni tezroq ro'yxatdan o'tkazib olish maqsadida qilinmoqda. Bu boradagi talablar ham eskirib qolgan. Sohaga oid qonunchilikni takomillashtirib, intellektual mulk himoyasini kuchaytirish, har bir idora va tarmoqqa ilmiy yutuqlarni olib kirish, intellektual mulk yaratuvchilarini rag'batlantirish, patent egalarini mukofotlash kabi imtiyozlar tizimini joriy qilish zarur.

Mamlakatimizda yiliga 4500 atrofida intellektual mulk obyekti, jumladan, 2 mingdan ziyod tovar belgilari ro'yxatdan o'tadi. Misol uchun, Navoiy kon-metallurgiya kombinati so'nggi o'n yilda 35 ta ixtironi ro'yxatdan o'tkazib, ularning 16 tasidan 400 milliard so'mdan ortiq iqtisodiy samara

ko'rgan. Bu ishlanmalarni boshqa davlatlarning oltin qazish korxonalariga sotish bo'yicha muzokaralar olib borilmoqda.

Lekin bunday ixtirolar xorijda ro'yxatdan o'tkazib kelinmoqda. Chunki yurtimizda qiymatni baholash tizimi amalda ishlamayapti. Buning oqibatida ko'plab ishlanmalar tijoratlashtirilmay qolib ketmoqda.

Shu bois Butunjahon intellektual mulk tashkiloti mutaxassisleri bilan baholovchilar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish muhim vazifa hisoblanadi.

Yig'ilishda joriy yil birinchi chorakda sanoat mulki patentlari platformasini yaratib, unga sanoat tarmoqlaridagi intellektual mulk obyektlarini joylashtirib borish, viloyatlardagi korxonalar va oliy o'quv yurtlarining intellektual mulk obyektlari bazasini yaratish bo'yicha topshiriqlar berilgan.

O'tgan yili 400 ga yaqin ixtiro, 110 ta foydali model, 170 ta sanoat namunasi, 36 ta seleksiya yutug'i ro'yxatga olingan bo'lsada, atigi 43 ta ilmiy ishlanma tijoratlashtirilgan xolos. Shu bois bunday ilmiy yutuqlarning "elektron yarmarkasi"ni tashkil etish lozim. Patent egalarini tadbirkorlar bilan bog'lash kerak.

Bugungi kunda mamlakatimiz sanoatining bor-yo'g'i 72 ta tovar belgisi xalqaro ro'yxatdan o'tkazilgan. Lekin bu juda kam. Aslida esa imkoniyatlar talaygina.

Masalan, Chust pichog'i, Samarqand noni, Marg'ilon adrasi, Sherobod anori, Oltiariq va Parkent uzumi, Xorazm qovuni, Surxondaryo xurmosi kabi mashhur brendlarni hududiy mansubligi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazib, xalqaro bozorda faol targ'ib qilish mumkin.

Tadbirkorlar mahsulotlarini brendga aylantirish dasturi va elektron maydonchasini ishlab chiqib, hududlarda brendlar yarmarkasi o'tkazish zarurligi qayd etildi.

Jahon bozoriga chiqayotgan mahsulotlarimizda O'zbekiston ovozi jaranglashi kerak, brendi bo'lsagina mahsulotlarimiz tashqi bozorlarda mustahkam o'rin egallay oladi.

Ayrim tadbirkorlar xalqaro brendlar bilan bir xil nomni ro'yxatdan o'tkazib olgani sababli xorijiy investitsiya kelishiga to'siq bo'layotgani ko'rsatib o'tilib, bunday holatlarni tartibga solish yuzasidan ko'rsatma berildi.

Yana bir muammo – yurtimizda san'at va adabiyot asarlaridan muallifning rozilgisiz foydalanish, undan daromad olish holatlari keng tarqalgan.

Misol uchun, O'zbekistonda ro'yxatdan o'tib, oylik to'lov undiradigan onlayn kinoteatrlarda 30 mingdan ortiq kino, serial, qo'shiq, multfilmlar joylashtirilgan bo'lishiga qaramasdan, bundan mualliflar moddiy manfaat ko'rmaydi.

Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi, Intellektual mulk agentligiga mamlakatimizda ro'yxatga olingan ko'ngilochar saytlar, radio va telekanallarni o'rganib, mualliflar manfaatlarini ta'minlash lozim.

REFERENCES

1. "Intellektual mulk obyektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror 2021-yil 28-yanvar
2. Sh.Shoha'zamiy. Mulk, qiymat va narxning nazriy asoslari. Tanlangan ma'ruzalar. T-; "Iqtisod-Moliya" 2015 y
3. "Intellektual mulk va nomoddiy aktivlar" fanidan o'quv materiallari; Toshkent moliya instituti 2018-yil